

ČERGOV

Lesoochranárske zoskupenie VLK Čergov

082 13 Tulčík č. 183, IČO: 313038620001, tel.: 0911 779 030, e-mail: katka@wolf.sk

Slovenská inšpekcia životného prostredia – ústredie
Generálny riaditeľ Mgr. Ing. Ján Jenčo
Grösslingová 5
811 09 Bratislava

Ministerstvo životného prostredia SR
minister Ján Budaj
Námestie Ľudovíta Štúra 1
812 35 Bratislava

V Tulčíku, dňa 22. 7. 2021

Vec: SŤAŽNOSŤ
proti záveru prešetrenia podnetov súvisiacich s druhovou ochranou a ťažbou dreva v územiach NATURA 2000 – SKUEV Čergov a SKCHVU Čergov a žiadosť o nápravu

Týmto podávame sťažnosť na závery šetrenia SIŽP Inšpektorát Košice, s ktorými nesúhlasíme, žiadame o preskúmanie uvedených záverov a zjednanie nápravy. SIŽP Košice pri formovaní svojho záveru vychádzala aj z vyjadrení ŠOP SR, Regionálneho centra ochrany prírody v Prešove.

Podnetom zo dňa 30. 4. 2021 sme SIŽP Košice upozornili na podozrenia z porušovania druhovej ochrany v Chránenom vtáčom území SKCHVU052 Čergov a Území európskeho významu SKUEV0332 Čergov v súvislosti s vykonávaním lesohospodárskych činností.

Poukázali sme na územia sústavy Natura 2000, v ktorých **opakovane** dochádza k ťažbe poškodzujúcej biotopy druhov uvedených v Prílohe II a v Prílohe IV Smernice o biotopoch a ohrozujúcej udržanie biotopov týchto druhov, ako aj druhov samotných, v priaznivom stave ochrany.

Poukázali sme na dlhodobu ignorovanú skutočnosť, že **pri vykonávaní lesohospodárskej činnosti – ťažby dreva, dochádza k porušovaniu ochrany druhov európskeho významu, vrátane prioritných druhov, aj v územiach patriacich do sústavy Natura 2000.**

Poukázali sme na skutočnosť, že ochrana druhov európskeho významu vrátane prioritných druhov, podľa Smernice o biotopoch, nie je v Slovenskej republike zabezpečovaná takým spôsobom, ktorý napĺňa požiadavku uvedenú v čl. 3 ods. 1 a v čl. 6 ods. 1, ods. 2 Smernice o biotopoch a vzhľadom na informácie uvedené v podnetoch sme **požiadali o vykonanie štátneho dozoru zameraného na zistenie, či pri vykonávaní ťažby mal obhospodarovateľ povolenú výnimku na vykonávanie činnosti, ktoré sú podľa § 35 ods. 1, ods. 2 ZOPK voči chráneným druhom zakázané.**

SIŽP Košice dňa 21. 5. 2021 vykonala kontrolu za prítomnosti obhospodarovateľa. Ten pred samotnou kontrolou zabezpečil odvoz popílených stromov, ktoré boli naskladané popri dolinovej ceste a na skladoch dreva a v samotný deň kontroly dolinou nejazdili nákladné autá ani iné ťažbárske mechanizmy. SIŽP v informácii o výsledku šetrenia č. 6435/55/2021-19422/2021 zo dňa 4. 6. 2021 uviedla, že šetrením nezistili porušenia príslušných ustanovení zákona č. 543/2002 Z. z. **V odpovedi sa konkrétne k § 35 žiadnym spôsobom nevyjadřili.**

Slovenská inšpekcia životného prostredia je podľa ust. § 66 písm. a) ZOPK orgánom štátneho dozoru, ktorého poslaním je zisťovať dodržiavanie ustanovení ZOPK. Napriek tejto skutočnosti je zjavné, že snahy dosiahnuť dodržiavanie Smernice o biotopoch, konkrétne snaha dosiahnuť zabezpečenie ochrany biotopov druhov uvedených v Prílohe II a v Prílohe IV, zostávajú bez akéhokoľvek výsledku. A to napriek skutočnosti, že druhom, ktoré sú predmetom ochrany v týchto konkrétnych územiach Natura 2000, **nie je pri lesohospodárskej činnosti**

poskytovaná žiadna ochrana pred ich usmrcovaním, rušením a poškodzovaním ich biotopov a to napriek tomu, že čl. 1 a čl. 3. Smernice o biotopoch sú prevzaté do ZOPK v rozsahu zákazov, ktoré z týchto článkov vyplývajú a napriek tomu, že **zo žiadneho ustanovenia ZOPK nevyplýva, že by schválenie Programu starostlivosti o lesy (PSOL) bolo zároveň rozhodnutím, ktoré umožňuje výnimky zo zákazov podľa čl. 12 a čl. 13 Smernice o biotopoch (§ 34 a § 35 ZOPK).**

Ako je zrejmé z Informácie o výsledku šetrenia podnetu, SIŽP sa **nezaoberala porušovaním druhovej ochrany** zakotvanej v čl. 12 Smernice o biotopoch, obmedzila sa na konštatovanie, že príslušný orgán ochrany prírody v daných lesných porastoch neobmedzil ani nezakázal vykonávanie lesohospodárskej činnosti z dôvodu predchádzania poškodenia alebo ničenia prírody a krajiny (§8 zákona ZOPK), prípadne z dôvodu, že by táto činnosť mohla mať negatívny vplyv na predmet ochrany CHVÚ Čergov (§26 ZOPK)

Porušovaním druhovej ochrany druhov, ktorých prirodzené biotopy sa nachádzajú v ÚEV Čergov a CHVU Čergov, sa SIŽP nezaoberala.

Napriek tomu, že úmyselná ťažba so zreteľom na prirodzený výskyt, spôsob života, spôsob rozmnožovania a proces vývinu chránených druhov je činnosťou, pri ktorej dochádza k ich usmrčovaniu, k poškodzovaniu a ničeniu miest, na ktorých tieto druhy žijú a rozmnožujú sa, **neboli vykonané zo strany štátneho dozoru žiadne opatrenia smerujúce k zastaveniu takejto činnosti alebo k vyvodeniu zodpovednosti voči obhospodarovateľom lesa.**

Lesohospodárska činnosť, ktorou dochádza k porušovaniu zákazov vyplývajúcich z čl. 12 a čl. 13 Smernice o biotopoch, je **nielenže bežnou praxou obhospodarovateľov lesov, ale zjavne je aj praxou tolerovanou orgánmi ochrany prírody.**

Vykonávať činnosť, ktorej zrejším dôsledkom je usmrčovanie chránených živočíchov (druhov uvedených v Prílohe II a IV písm. a) Smernice o biotopoch), ničenie miest ich rozmnožovania a odpočinku, si vyžaduje udelenie výnimiek zo zákazov (čl. 16 Smernice o biotopoch). Je potrebné zdôrazniť, že povolenie takejto výnimky si vyžaduje aj slovenský právny poriadok – ZOPK a takáto výnimka **nebola** v predmetných územiach povolená.

Na tomto mieste je zároveň potrebné zdôrazniť, že v podnetoch boli uvedené len druhy, ktoré sú uvádzané ako predmet ochrany ÚEV Čergov a CHVÚ Čergov, pričom skutočnosť je taká, že na danom území sa bezpochyby nachádzajú biotopy ďalších druhov európskeho významu a druhov zaradených medzi chránené druhy národnou legislatívou, čo zostala mimo akejkol'vek pozornosti pri preverovaní podnetov.

Dôrazne namietame vyhodnotenie podnetov Slovenskou inšpekciou životného prostredia, IŽP Košice, ktoré je v rozpore s cieľom vytvorenia sústavy Natura 2000, ktorým je umožniť udržanie typov prirodzených biotopov a biotopov druhov a v prípade potreby obnovenie priaznivého stavu ochrany v ich prirodzenom rozsahu.

Je nepochybné, že lesohospodárskou činnosťou – ťažbou dochádza k zásahu do druhovej ochrany druhov, pre ktoré boli konkrétne územia zaradené do sústavy Natura 2000. Nižšie spomeniem niektoré druhy, pri ktorých so zreteľom na charakter ich biotopu, jednotlivé vývinové štádia a charakter týchto druhov ako takých, vylučujú, aby lesohospodárskou činnosťou spočívajúcou v odstraňovaní stromov pomocou ťažobných mechanizmov, pohybu týchto ťažobných mechanizmov v lesných porastoch, pohybom mechanizmov prepravujúcich vyťažенú surovinu, nevedlo k usmrčovaniu týchto druhov, k poškodzovaniu ich biotopov a k zásahu do stavu ochrany, ktorý je samotnou Slovenskou republikou kvalifikovaný ako nepriaznivý.

Podľa Správy Slovenskej republiky predloženej Európskej komisii podľa č. 17 Smernice o biotopoch za obdobie 2013 – 2018 (ďalej len „Správa“) je stav ochrany viacerých druhov, ktoré sú predmetom ochrany v ÚEV Čergov nepriaznivý. Ide napríklad o tieto druhy:

Boros schneiderov (Boros schneideri)

Stav ochrany borosa schneiderovho, podľa Správy, je vo vzťahu k rozšíreniu nepriaznivý - zlý, vo vzťahu k populácií – nepriaznivý – zlý, vo vzťahu k prirodzenému biotopu druhu – nepriaznivý – neadekvátny, vo vzťahu k výhľadu do budúcnosti – nepriaznivý – neadekvátny a celkový záver o stave ochrany druhu je nepriaznivý – zlý. Celkový trend v stave ochrany je zhoršujúci sa. Medzi hlavné tlaky na stav ochrany zaraďuje Správa odstraňovanie mŕtvych alebo zomierajúcich stromov a ďalšie lesnícke aktivity s výnimkou tých, ktoré sa vzťahujú k poľnohospodárskolesníckym aktivitám.

Podľa údajov na stránke www.biomonitoring.sk žije tento druh pod kôrou často ešte stojacich ihličnatých, ale aj listnatých drevín a obýva iba najzachovalejšie pralesné porasty v ihličnatých a zmiešaných lesoch. Na Slovensku je známych už iba niekoľko lokalít výskytu toto druhu. Faktorom ohrozenia je ubúdanie starých prirodzených lesov, pralesovitého charakteru, podhorského a horského pásma bučín a jedľových bučín.

Je zrejmé, že lesohospodárska činnosť je činnosťou, pri ktorej dochádza k ničeniu biotopu borosa schneiderovho, ako aj usmrcovaniu jedincov tohto druhu ako takého. Odstraňovanie stromov, predovšetkým starých a zomierajúcich, v rámci ťažby, vedie nepochybne k nepriaznivému zásahu do stavu ochrany tohto druhu, keďže žije práve pod kôrou odstraňovaných stromov.

Fuzáč alpský (*Rosalia alpina* *)

Stav ochrany fuzáča alpského, podľa Správy, je vo vzťahu k rozšíreniu priaznivý, vo vzťahu k populácií – nepriaznivý – neadekvátny, vo vzťahu k prirodzenému biotopu druhu – priaznivý, vo vzťahu k výhľadu do budúcnosti – priaznivý a celkový záver o stave ochrany druhu je nepriaznivý – neadekvátny. Faktorom nepriaznivo ovplyvňujúcim stav ochrany je ťažba individuálnych stromov ako aj veľkoplošná holorubná ťažba.

Podľa údajov na stránke www.biomonitoring.sk kladú dospelé jedince vajíčka do zasychajúceho dreva. Larvy žijú v mŕtvom polosuchom až suchom dreve, prevažne na starých duboch a hraboch, ale aj breste a gaštane. Larválny vývoj trvá dva až tri roky. Faktorom ohrozenia, podľa údajov na tejto stránke, je postupný úbytok starých bučín v dôsledku ich výrubov. K likvidácii významných častí miestnych populácií prispieva aj ponechávanie vyťaženého bukového dreva v lese cez leto, lebo práve na takomto dreve sa vykladie veľké množstvo samičiek, následným odvozom dreva na spracovanie dochádza k likvidácii veľkej časti populácie druhu.

Z dôvodov spočívajúcich v miestach výskytu a spôsobe rozmnožovania tohto druhu, nemožno mať pochybnosti o tom, že ťažba starých či vysychajúcich stromov a ich následné spracovanie je činnosťou, ktorá nielen nepriaznivo zasahuje do biotopu druhu, ale priamo ohrozuje početnosť populácie tohto druhu, ich usmrcovaním odstraňovaním drevín a následnou manipuláciou s nimi.

Fuzáč veľký (*Cerambyx cerdo*)

Stav ochrany fuzáča veľkého, podľa Správy, je vo vzťahu k rozšíreniu nepriaznivý, vo vzťahu k populácií – nepriaznivý – neadekvátny, vo vzťahu k prirodzenému biotopu druhu – nepriaznivý - neadekvátny, vo vzťahu k výhľadu do budúcnosti – nepriaznivý - neadekvátny a celkový záver o stave ochrany druhu je nepriaznivý – neadekvátny. Celkový trend v stave ochrany je zhoršujúci. Faktorom nepriaznivo ovplyvňujúcim stav ochrany je ťažba, holorubná ťažba a premena typu lesa na iný typ, vrátane monokultúrneho.

Podľa údajov na stránke www.biomonitoring.sk sa druh rozmnožuje kladením vajíčok do štrbín v kôre stojacich stromov a to starých, ale aj živých dubov, bukov, hrabov, brestov a jaseňov. Larvy sa vyvíjajú pod kôrou, kde aj prezimujú a v polovici druhého roku sa zavrtávajú hlbšie do dreva, vzhľadom na to, že sa živia lykom a takto prezimujú druhý raz. V polovici tretieho roku sa dospelé larvy kuklia hlboko v dreve a po jeden a pol mesiaci sa vyľahne imágo, ktoré však zostáva v komôrke v dreve, kde aj prezimuje. Dospelé jedince sa živia miazgou poranených stromov. Ohrozujúcim faktorom je predovšetkým odstraňovanie starých solitérnych dubov.

Z dôvodov spočívajúcich v miestach výskytu a spôsobe rozmnožovania tohto druhu nemožno mať pochybnosti o tom, že ťažba starých či vysychajúcich, ale aj živých stromov a ich následné spracovanie je činnosťou, ktorá nielen nepriaznivo zasahuje do biotopu druhu, ale priamo ohrozuje početnosť populácie tohto druhu ich usmrcovaním odstraňovaním drevín a následnou manipuláciou s nimi.

Roháč obyčajný (*Lucanus cervus*)

Stav ochrany roháča obyčajného, podľa Správy, je vo vzťahu k rozšíreniu priaznivý, vo vzťahu k populácií – nepriaznivý – neadekvátny, vo vzťahu k prirodzenému biotopu druhu – nepriaznivý - neadekvátny, vo vzťahu k výhľadu do budúcnosti – nepriaznivý - neadekvátny a celkový záver o stave ochrany druhu je nepriaznivý – neadekvátny. Faktorom nepriaznivo ovplyvňujúcim stav ochrany je ťažba jednotlivých stromov, ako aj holorubná ťažba a premena jedného typu lesa na druhý vrátane monokultúr.

Podľa údajov na stránke www.biomonitring.sk žije tento druh v starých listnatých, hlavne dubových lesoch. Samičky kladú vajčka do práchnivejúcich kmeňov starých dubov a zriedkavejšie aj iných listnatých stromov. Vývoj lariev prebieha v práchni a trvá tri až osem rokov. Po dorastení lariev si tieto vytvárajú z práchna a hliny schránku, v ktorej sa zakuklia v zemi, neďaleko stromov, v ktorých sa vyvíjali. Dospelé jedince sa liahnu ešte v ten istý rok, kedy sa zakuklia, ale zo schránok vyliezajú až po prezimovaní na jar nasledujúceho roku. Stav druhu ohrozuje výrub starých dubových lesov a odstraňovanie prestarnutých a poškodených dubov vhodných na vývoj lariev.

Z dôvodov spočívajúcich v miestach výskytu a spôsobe rozmnožovania tohto druhu nemožno mať pochybnosti o tom, že ťažba starých, vysychajúcich, ale aj živých stromov je činnosťou, ktorá nielen nepriaznivo zasahuje do biotopu druhu, ale priamo ohrozuje početnosť populácie tohto druhu ich jeho usmrcovaním odstraňovaním drevín, pohybom ťažobnej techniky v biotope druhu, ktorej následkom je usmrcovanie vyliahnutých jedincov.

Mlok hrebatý (*Triturus cristatus*)

Stav ochrany mloka hrebatého, podľa Správy, pokiaľ ide o jeho rozšírenie je nepriaznivý – zlý, pokiaľ ide o populáciu - nepriaznivý – neadekvátny, pokiaľ ide o prirodzený biotop pre druh - nepriaznivý – neadekvátny, pokiaľ ide o výhľad do budúcnosti - nepriaznivý – neadekvátny. Celkový záver o stave ochrany druhu je, že tento je nepriaznivý – zlý. Celkový trend v stave ochrany druhu je zhoršujúci.

Podľa údajov na stránke www.biomonitring.sk, ktorej prevádzkovateľom je Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, mlok hrebatý, žije v lesoch, ale aj v odlesnenej krajine, kde v okolí reprodukčných lokalít, ktorými sú vodné nádrže, jazierka, jamy a podobne, nachádza dostatok úkrytov pre skrytý spôsob suchozemského života. Faktormi jeho ohrozenia, sú okrem iného, náhle zmeny vhodných biotopov, úbytok vodných plôch a ich znečistenie.

Je zrejmé, že lesohospodárska činnosť spočívajúca vo využívaní ťažobných mechanizmov pri ťažbe dreva je činnosťou, ktorá ovplyvňuje stav ochrany tohto druhu, keďže takouto činnosťou dochádza, predovšetkým pri prevádzke mechanizmov používaných na ťažbu a odvoz dreva z miesta ťažby, k zásahu do biotopu predmetného druhu a nepochybne aj k jeho rušeniu a usmrcovaniu práve v dôsledku pohybu ťažobných mechanizmov v biotope tohto druhu.

Kunka žltobruchá (*Bombina variegata*)

Stav ochrany kunky žltobruchej, podľa Správy, je vo vzťahu k rozšíreniu priaznivý, vo vzťahu k početnosti - nepriaznivý – neadekvátny, vo vzťahu k prirodzenému biotopu druhu - nepriaznivý – neadekvátny, vo vzťahu k výhľadu do budúcnosti - nepriaznivý – neadekvátny a celkový záver o stave ochrany druhu je nepriaznivý – neadekvátny.

Podľa údajov na stránke www.biomonitring.sk sa tento druh rozmnožuje v menších stojatých vodách a v periodických mlákach na horských pastvinách, koľajach lesných ciest, v zatopených jamách a podobne.

Je nesporné, že ťažba ako činnosť, pri ktorej dochádza k presunu ťažobných mechanizmov po lesných cestách, je činnosťou, ktorá môže podstatným spôsobom ovplyvniť nepriaznivo stav ochrany kunky žltobruchej a to prechádzaním po miestach rozmnožovania – lesných cestách, v koľajach, v ktorých sa okrem iného tento druh rozmnožuje. Keďže ide o druh, ktorý je menej naviazaný na vodu, nemožno mať pochybnosti o tom, že pri ťažbe samostatnej, ako aj pri odvoze vyťaženej suroviny z lesného porastu, dochádza predovšetkým prevádzkou ťažobných mechanizmov k usmrcovaniu a rušeniu tohto druhu.

Mlok karpatský (*Triturus montandoni*)

Stav ochrany mloka karpatského, podľa Správy, je vo vzťahu k rozšíreniu priaznivý, vo vzťahu k populácií – nepriaznivý – neadekvátny, vo vzťahu k prirodzenému biotopu druhu – nepriaznivý – neadekvátny, vo vzťahu k výhľadu do budúcnosti – nepriaznivý – neadekvátny a celkový záver o stave ochrany druhu je nepriaznivý – neadekvátny.

Podľa údajov na stránke www.biomonitring.sk sú reprodukčnými lokalitami tohto druhu jazierka, jamy, ale najmä plytké mokrade, snehové mláky, periodické mláky a koľaje na lesných cestách. Vajíčka kladie od apríla do júna, larválny vývoj trvá tri mesiace, vo vyšších polohách však môžu larvy prezimovať a metamorfovať až na jar nasledujúceho roku.

Je zrejmé, že lesohospodárska činnosť je činnosťou, pri ktorej dochádza k ničeniu miest rozmnožovania tohto druhu, keďže presun vyťaženej lesnej hmoty prebieha predovšetkým po lesných cestách. Na tomto mieste je potrebné zdôrazniť, že k takýmto zásahom dochádza bez ohľadu na to, kedy sa ťažba vykonáva, vzhľadom na to, že rozmnožovací cyklus môže trvať od apríla až do jari nasledujúceho roku.

Z obsahu listu SIŽP vyplýva, že tento orgán požiadal o vyjadrenie Štátnej ochrany prírody SR, Regionálne centrum ochrany prírody v Prešove (ďalej len „ŠOP SR“). ŠOP SR sa k predmetnej veci vyjadrila, že lesohospodárska činnosť (pozn. ťažba) je **bežným obhospodarovaním** lesných pozemkov, ktorá nezhoršuje stav druhov, biotopov druhov ani lesných biotopov. Poukázala na to, že PSOL sú časťou dokumentácie ochrany prírody a ich schvaľovanie vo výše roka trvajúcom procese ukončenom rozhodnutím o schválení je výsledkom uplatnenia záujmov všetkých zainteresovaných orgánov a organizácií. Podotýkame, že ťažba, ktorá bola uskutočnená v roku 2021 **nie je realizovaná na základe platného a schváleného PSOL**, ale len na základe dokumentu č. OÚ-PO-OOP4-2020/029998, ktorý bol prerokovaný len medzi vyhotoviteľom PSOL a odborným lesným hospodárom a schválený Okresným úradom Prešom.

Ďalej ŠOP SR uviedla, že v dotknutých lesných porastoch neeviduje významnú hniezdnu lokalitu, a teda nepredpokladá významné ovplyvnenie hniezdenia druhov vtákov. Vychádzajúc z uvedeného, SIŽP skonštatovala, že IŽP Košice nezistil porušenie príslušných ustanovení zákona č. 543/2002 Z.z. a podnet považuje za prešetrený.

S uvedeným záverom SIŽP Inšpektorátu Košice nesúhlasíme a žiadame o zjednanie nápravy. Zároveň žiadame, aby sme boli upovedomení o spôsobe vybavenia tejto sťažnosti.

S pozdravom

Katarína Grichová
VLK Čergov